

Adviescommissie afgesloten strafzaken

Postbus 20303 2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Lange Voorhout 7
2514 EA Den Haag

De zaak [verzoeker] (ACAS 029)

Beknopt relaas van de feiten

In de vroege ochtend van 12 juli 2004 krijgt de regiopolitie Gelderland-Midden een melding binnen over een brand in een woning gelegen aan de [a-straat] te Arnhem. Na het blussen treft de brandweer het stoffelijk overschot aan van een man die, naar later blijkt, door koolmonoxidevergiftiging is overleden. Het slachtoffer is de ex-schoonvader van verzoeker. Bij onderzoek ter plekke rijst het vermoeden van brandstichting. Derhalve wordt een onderzoeksteam (Haver-I) geformeerd. Dat onderzoeksteam is van juli 2004 tot juni 2005 operationeel. Zijn onderzoeksinspanningen leveren geen verdachte op, maar wel een aantal indices dat wijst in de richting van brandstichting. Tot die indices behoren:

- een tijdens de bluswerkzaamheden veiliggestelde fles terpentine van de Praxis (SVO 015), die buiten, in de nabijheid van de woning, wordt aangetroffen; en
- sporen van een brandversnellend middel in het trappenhuis / de gang van de betreffende woning.

Op 27 juni 2006 legt een getuige bij de politie een belastende verklaring af over verzoeker. De verklaring houdt in dat verzoeker hem – de getuige – op enig moment heeft verteld dat hij – verzoeker – de brand heeft gesticht. Op basis van deze getuigenverklaring wordt in oktober 2006 opnieuw een team geformeerd (Haver-II) om onderzoek te doen naar de brand in het pand aan de [a-straat].

In januari 2007 wordt verzoeker aangehouden. Hij is veertien keer door de politie verhoord. Tijdens de verhoren heeft verzoeker consequent ontkend de brand te hebben gesticht. Bij doorzoeken van het door hem bewoonde pand wordt een fles terpentine (SVO 2235) in beslag genomen. Nader onderzoek leert dat de fles waarschijnlijk is geproduceerd in het eerste kwartaal van 2004. Voorts worden op deze fles alsook op een bij het pand van verzoeker aanwezige ladder van het merk Altrex verfresten veilig gesteld. Een rapportage van het NFI concludeert dat deze verfresten niet te onderscheiden zijn van verfresten op de fles terpentine (SVO 015) die bij het door brand getroffen pand aan de [a-straat] werd gevonden. Ook stelt het Haver-II team onderzoek in naar pintransacties van verzoeker in mei 2004 bij de Praxis. Daarbij komt vast te staan dat met de pinpas van verzoeker in mei 2004 bij de Praxis terpentine en een Altrex ladder werden aangeschaft.

Behalve de getuige wiens verklaring de aanleiding was voor de formatie van het Haver-II team, leggen in de loop van het hervatte onderzoek drie andere getuigen belastende verklaringen af over verzoeker (zie onder).

Rechtsgang

Verzoeker is door de Rechtbank Arnhem op 22 april 2008 vrijgesproken van de primair ten laste gelegde moord en tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld voor de subsidiair tenlastegelegde opzettelijke brandstichting met dodelijke afloop (ECLI:NLRBARN:2008:BD0012). Door het Hof Arnhem wordt hij op 16 december 2008 wederom voor dit subsidiair tenlastegelegde feit tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld (ECLI:NL:GHARN:2008:BG7100). Een herzieningsverzoek is op 20 april 2010 door de Hoge Raad toegewezen, omdat het Hof Arnhem in de bewijsoverwegingen gebruik had

gemaakt van de inhoud van tapesprekken tussen de raadsman van verzoeker en familieleden van verzoeker (ECLI:NL:HR:2010:BK3369). Door het Hof 's-Hertogenbosch is verzoeker op 14 juni 2011 opnieuw tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld voor de subsidiair tenlastegelegde opzettelijke brandstichting met dodelijke afloop (ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ8103). Het cassatieberoep tegen deze laatste uitspraak is door de Hoge Raad op 9 oktober 2012 verworpen (ECLI:NL:HR:2012: BX5484; niet gepubliceerd op rechtspraak.nl).

Het Hof 's-Hertogenbosch maakt bij zijn bewijsvoering gebruik van de verklaringen van drie getuigen, die in de loop van het onderzoek van het Haver-II team zijn afgelegd. Ze zijn van verzoekers' ex-vriendin (getuige 1), van een familielid van verzoeker (getuige 2) en van een oud-celgenoot van verzoeker (getuige 3). Alle drie verklaren dat verzoeker tegenover hen de brandstichting heeft bekend. Deze belastende verklaringen hebben de getuigen bij verschillende gelegenheden staande gehouden. Het Hof 's-Hertogenbosch overweegt in zijn arrest dat "de getuigen (...) onafhankelijk van elkaar hebben verklaard dat de verdachte tegenover hen heeft erkend de brand te hebben gesticht. Daarbij is van belang dat uit hun verklaringen blijkt dat de verdachte aan ieder van hen heeft verteld dat hij niet wist dat [slachtoffer] zich op het moment van de brandstichting in de woning bevond."¹

Het Hof overweegt elders in zijn arrest: "De wijze waarop hij [bedoeld wordt verzoeker; Adviescommissie afgesloten strafzaken, hierna: de Commissie] daarbij te werk is gegaan, is uit het onderzoek niet voldoende komen vast te staan, zodat het hof die in het midden moet laten. Uit het onderzoek ter terechtzitting is in ieder geval geen andere verklaring voor de aanwezigheid van brandversnellende middelen in de omgeving van de voordeur van het pand naar voren gekomen dan dat die daar zijn gebracht door menselijk handelen. Van enig verband tussen de aangetroffen terpentinefles en de brandstichting, de grondslag voor het betoog van de raadsman, is echter niet gebleken. Het Hof gaat derhalve aan het verweer voorbij."²

Het verzoek van de veroordeelde en zijn advocaat

Bij brief van 17 mei 2013 heeft mr. W.J.E. Hendriks, advocaat te Amsterdam, namens de gewezen verdachte een verzoek tot nader onderzoek ex artikel 461 van het Wetboek van Strafvordering ingediend.³ De advocaat van verzoeker heeft een branddeskundige geraadpleegd en heeft aanvullende informatie verzameld over de betrouwbaarheid van de getuigen op wie het Hof 's-Hertogenbosch zijn veroordeling van verzoeker stoelde.

Meer bepaald wijst de advocaat op een rapportage van 11 december 2012 door branddeskundige Bolhuis van Brand Technisch Bureau Nederland B.V. Deze deskundige komt op basis van de processtukken (waaronder foto's van de technische recherche en NFI-rapportages) tot de conclusie dat brandstichting onwaarschijnlijk is en dat de brand mogelijk in de meterkast is ontstaan. Vanuit deze meterkast werd illegaal stroom afgetapt voor een hennepkwekerij. Voor een definitieve conclusie acht Bolhuis nader onderzoek naar de (resten van de) meterkast noodzakelijk.

Voorts wijst de advocaat erop dat het NFI ervan is uitgegaan dat brandversnellende sporen zijn aangetroffen op een vloerdeel direct achter de voordeur, waar de brand zou zijn ontstaan. Daarbij is, zo betoogt de advocaat, echter sprake van een verwisseling van SVO-nummers. Ook is het, aldus de advocaat, denkbaar dat de brandversnellende sporen het resultaat zijn van contaminatie (zie onder). Verder zou het NFI ten onrechte geen rekening hebben gehouden met een stroomuitval in de buurt, rond het tijdstip dat de brand moet zijn ontstaan.

¹ Arrest Hof 's-Hertogenbosch 14 juni 2011, B.5.

² Idem, I.8.

³ De Commissie heeft eveneens kennis genomen van de inhoud van de telefaxen van mr. Hendriks aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad van 9 augustus 2014, 11 augustus 2014, 10 juni 2015 en 3 november 2015.

De advocaat wijst vervolgens op de uitkomsten van de voorlopige getuigenverhoren, die op verzoek van verzoeker werden gehouden en waarvan processen-verbaal zijn opgemaakt. De getuigenverhoren zouden informatie hebben opgeleverd die ertoe strekt dat het Hof 's-Hertogenbosch zich op onbetrouwbare getuigen heeft verlaten.

In zijn verzoek vraagt mr. Hendriks om de instelling van een onderzoeksteam. De advocaat schrijft: "Volgens [verzoeker] kan nu reeds een verzoek tot herziening worden ingediend. Alvorens echter een verzoek tot herziening te willen doen, komt het [verzoeker] uit zorgvuldigheid en volledigheid juist voor om, zeker nu de deskundige Bolhuis dat ook verlangt vóórdat deze tot een definitief eindoordeel of analyse komt, nader onderzoek ex artikel 461 Sv te doen laten verrichten ter voorbereiding op dat herzieningsverzoek."⁴

De advocaat heeft zijn onderzoekswensen als volgt geformuleerd:⁵

"De deskundige Bolhuis nader en nauwkeurig onderzoek te laten verrichten aan -de restanten van de verdeelinrichting, hoofdstroomkabel en/of het originele beeldmateriaal van de TR en een berekening van de elektriciteitsbelasting wegens energiefraude. Mochten deze stukken inderdaad vernietigd zijn, dan onderzoek aan de hand van het originele beeldmateriaal of gegevens die nog wel beschikbaar zijn bij Liander NV of de archieven van de politie en/of justitie te Arnhem, nu daar aangifte is gedaan door [betrokkene 1] voor NUON wegens energiefraude; -eventueel (nader) verhoren van [betrokkene 1] en [betrokkene 2] van Liander (NUON) en hun constatering, indien géén gegevens verkregen kunnen worden bij Liander NV of justitie (p. 1356). -nader onderzoek en of voorlichting door het NFI over, teneinde zodoende het NFI een reactie te gunnen op de door de heer Bolhuis gestelde aanvullende vragen aan het NFI:

- het brandbeeld, zoals dat omschreven is in de fotomap van de deskundige Bolhuis;
- het uitvallen van de elektriciteit elders in de straat in samenhang met het door het NFI berekende tijdstip van aanvang van de brand;
- berekening van de belasting van de elektriciteit vanwege de cannabisplantage;
- onderzoek naar de eventuele contaminatie van een rechtstreeks uit aardolie verkregen product. (...).

Onderzoek doen bij de politie te Arnhem en/of de officier van Justitie mr. M.W.J. van Elsdingen en de advocaten-generaal mr. A.C.M. Welschen te Arnhem en mr. A.J. de Veer te 's-Hertogenbosch en wellicht ook het NFI met betrekking tot:

1. de juiste toedracht van het vernietigen van de SVO door of namens [A] nu deze niet vóór het in kracht van gewijsde gaan van de uitspraak van het Hof, vernietigd hadden mogen worden, - en over:
2. het ontbreken of het wellicht niet voegen aan het dossier van een beschikbare berekening van de elektrische belasting vanwege de energiefraude en illegale cannabisplantage,
3. het uitvallen van de elektriciteit elders in de straat op het moment van berekende aanvang van de brand,
4. het brandbeeld en de daaruit op te maken plaats van ontstaan van de brand,
5. het (erg) late verzoek aan het NFI naar een berekening van het ontstaan van de brand,
6. waarom er vanwege feiten die reeds vóór juni 2007 bekend en in een proces-verbaal vastgelegd waren er toch nog op 13 juni 2007 een nieuw proces-verbaal wordt opgemaakt alleen voor die reeds bekende feiten,
7. de juiste chronologische volgorde van het verhoor van [getuige 1], nu daarover anders verbaliseerd is, dan door Verhoef bij de Rechter-commissaris als getuige wordt verklaard (zie bijlage 14), namelijk dat eerst [getuige 1] verhoord is en pas daarna zij geconfronteerd is met de dochter van het slachtoffer,

⁴ Verzoekschrift mr. Hendriks van 17 mei 2013, p. 24 e.v.

⁵ De Commissie heeft de namen van getuigen in dit citaat vervangen door de aanduiding "getuige 1" en "getuige 3" en voorts de familienaam van de dochter van het slachtoffer en die van verzoeker weggelaten.

8. een onderzoek naar de juiste toedracht naar het mislukken van het audiovisueel vastleggen van het verhoor van [getuige 1] op 1 februari 2007 te Doorwerth,
9. de contacten van politie en/of justitie met [de getuige 3] om langs deze weg informatie over zijn celgenoot [...] te verkrijgen.”

Bij brief d.d. 25 juni 2013 heeft de procureur-generaal bij de Hoge Raad op de voet van artikel 462 Sv advies gevraagd over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid Sv. Omdat de Commissie het verzoek van mr. Hendriks en zijn cliënt kreeg voorgelegd in een stadium dat een aantal van de door hen geëntameerde onderzoekshandelingen nog niet was afgerond, concludeerde de Commissie in haar advies van 23 juli 2013 dat het aangewezen was de uitkomsten daarvan af te wachten.⁶

Verzoek van de procureur-generaal

Inmiddels zijn de door verzoeker geëntameerde onderzoekshandelingen afgerond. Vervolgens heeft advocaat-generaal mr. Aben bij brief van 8 juni 2015 het verzoek van mr. Hendriks en zijn cliënt andermaal ter advisering aan de Commissie voorgelegd, zulks onder toevoeging van correspondentie die betrekking heeft op de uitkomsten van de onderzoekshandelingen.⁷ De advocaat-generaal verzoekt daarbij aandacht te besteden aan de vraag naar het nut en de noodzaak van het onderzoek zoals door de advocaat wordt voorgesteld, alsook aan de vraag of er naar het oordeel van de Commissie andere aanknopingspunten zijn voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

Het wettelijk kader voor de behandeling van het verzoek

Op grond van artikel 462, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering is de Commissie belast met de advisering over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid. Dat advies kan uitgebracht worden aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad (art. 462, lid 1, Sv) of aan de Hoge Raad zelf (art. 469, lid 1, Sv). In de Nota van Toelichting bij het Besluit Adviescommissie afgesloten strafzaken wordt opgemerkt dat onder de vraag naar de wenselijkheid van een nader onderzoek, kan worden begrepen de vraag naar de vraagstelling en inrichting van dat onderzoek (§ 2.1). Ook kan de Commissie adviseren om in het kader van een nader onderzoek de door haar wenselijk geoordeelde onderzoekshandelingen te doen uitvoeren (Nota van Toelichting bij artikel 8 van het Besluit Adviescommissie afgesloten strafzaken).

De activiteiten van de Commissie

De Commissie heeft op 27 augustus 2015 een zeventiental verhuisdozen met dossierstukken ontvangen. De meeste stukken hebben betrekking op het Haver-I en Haver-II-onderzoek, en op de rechtsgang die volgde na Haver-II. De Commissie heeft voorts kennis genomen van de aanvullende stukken, waaronder speciaal begrepen:

- het rapport van de branddeskundige Bolhuis⁸ en zijn aan het NFI gerichte vragen;
- de beantwoording daarvan door de NFI-deskundige ir. Lelieveld⁹;
- de uitkomsten van het onderzoek dat mr. De Veer, advocaat-generaal bij het Hof 's-Hertogenbosch, instelde naar de vernietiging van SVO's (onder meer de resten van de meterkast)¹⁰; en
- de processen-verbaal van de voorlopige getuigenverhoren in civilibus.¹¹

⁶ ACAS 007, brief van 23 juli 2013.

⁷ Het gaat dan om de bijlagen III t/m VIII bij de brief van de advocaat-generaal mr. Aben van 8 juni 2015.

⁸ Rapport Bolhuis van 11 december 2012.

⁹ Beantwoording van vragen, gedateerd op 25 juli 2014.

¹⁰ Zie noot 20.

¹¹ Processen-verbaal van Rechtbank Almelo 21 februari 2012, nr. 123741 HA RK 11-81, Rechtbank Almelo 24 april 2012, nr. 123741 HA RK 11-81, Rechtbank Arnhem 15 juni 2012, nr. 221346 HA RK 11-303, Rechtbank Arnhem 12 december 2012, nr. 232634 HA RK 12-207 en Rechtbank Gelderland 8 april 2013, nr. C/05/232634 HA RK 12-207.

De Commissie heeft tevens een aantal DVD-opnamen bekeken. Ze betroffen nieuwsuitzendingen waarin Omroep Gelderland (op 12 en 13 juli 2004) de zaak ter sprake bracht en een videoverslag van de technische recherche over de brand in het pand aan de [a-sstraat].

Vanuit de Commissie werden de leden Franken, Visser en Merckelbach met de voorbereiding van het advies belast. Daartoe hebben zij onafhankelijk van elkaar de dossierstukken bestudeerd en hun bevindingen met elkaar, alsook binnen de Commissie besproken. Conceptversies van het advies zijn becommentarieerd in de vergadering van de Commissie van 16 oktober 2015 en in vervolgoverleg dat plaatsvond in november en december 2015 en tijdens de commissievergadering van 8 januari 2016. Daarbij heeft het commissielid De Doelder zich steeds verschoond en in zijn plaats heeft plaatsvervangend lid Velings deelgenomen aan de beraadslaging.

De door de advocaat aangedragen punten

De door de advocaat aangevoerde punten betreffen twee kwesties, namelijk (1) het alternatieve scenario dat de brand in het pand aan de [a-sstraat] ontstond vanwege kortsluiting in de meterkast en (2) de betrouwbaarheid van de getuigen, wier verklaringen het Hof 's-Hertogenbosch bezigde voor het bewijs.

De brandoorzaak

In zijn rapport van 11 december 2012 stelt de branddeskundige Bolhuis dat een nauwkeurig onderzoek aan de restanten van de verdeelinrichting, de hoofdstroomkabel en het originele beeldmateriaal van de technische recherche noodzakelijk is, alvorens hij definitieve conclusies kan trekken. Zijn voorlopige conclusie houdt in dat, nu een brandbare intermediair in het trapportaal ontbrak, brandstichting zoals geschetst in de rapporten van het Nederlands Forensisch Instituut onmogelijk is. In dat verband zijn de volgende punten van belang:

- a. Bolhuis neemt aan dat het stuk van overtuiging met nummer SVO 003, waarin door het NFI sporen van een oliehoudende stof (vermoedelijk terpentine) zijn aangetroffen, betrekking heeft op resten van omlaag gevallen puin. Hij plaatst kritische kanttekeningen bij de redenering dat deze puinresten door ingieten van terpentine via de brievenbus in aanraking zijn gekomen met de stof. Voorwaarde voor dat scenario is namelijk, aldus Bolhuis, dat dan achter de voordeur, op de vloerdelen, sporen van terpentine moeten kunnen worden teruggevonden. In de brandmonsters van deze vloerdelen (SVO 003A t/m SVO 006) werd echter geen terpentine aangetroffen. Als verklaring voor de aanwezigheid van sporen terpentine in SVO 003 komt Bolhuis met, wat hij noemt, "het contaminatiescenario": "zeer geringe fracties van de (gemorste) inhoud [van de buiten aangetroffen fles terpentine, als deze op een van de dagen voorafgaande aan de brand bij het uitvoeren van schilderwerkzaamheden is gebruikt] kunnen tijdens de blusactie door een van de brandweermensen de woning zijn ingelopen."¹²
- b. Bolhuis betwist dat op basis van het beschikbare beeldmateriaal antwoord kan worden gegeven op de vraag of de brand in of buiten de verdeelinrichting en/of in de aansluitende hoofdstroomkabel is ontstaan. Tevens stelt hij dat onder meer de mate van inkoling (voor de meterkast sterker dan achter de voordeur) en de mate van beroeting wijzen op een (in aanvang) smeulende brand, die eerder past bij een technische (elektrische) brandoorzaak dan bij het "brandstichtingsscenario".

Bolhuis is op 8 april 2013 als getuige in civilibus gehoord, waarbij hij in grote lijnen zijn hiervoor weergegeven analyse herhaalde en deze aanvulde met de stelling dat de oorzaak van de stroomuitval in de omliggende percelen moet worden gezocht in een getroffen hoofdstroomkabel. Ook voegde hij een berekening toe van de aangetroffen assimilatielampen bij de hennepplantage. Ondanks de onduidelijkheid over een eventueel aangebrachte hogere zekering, wijst hij op een mogelijke overbelasting en op in elk geval een verhoogd brandrisico.

¹² Rapport Bolhuis van 11 december 2012, p. 3.

Omdat de analyse van de deskundige Bolhuis die van het NFI tegenspreekt, heeft de advocaat via de advocaat-generaal te 's-Hertogenbosch, mr. A.J. De Veer, een lijst van vragen voorgelegd aan het NFI. De vragen spitsen zich toe op de aan- of afwezigheid van een brandbare intermediair, op de mogelijkheid dat van contaminatie sprake is geweest, op de mate waarin door het NFI rekening is gehouden met het tijdstip van uitval van de stroom ten opzichte van de brandmelding, en op de mate waarin door het NFI het brandbeeld in de hal is meegewogen. Ook is gevraagd of het NFI de restanten van de verdeelinrichting en/of de hoofdstroomkabel fysiek heeft onderzocht.

Getuigenverklaringen in civilibus

De Commissie heeft kennis genomen van de processen-verbaal van de getuigenverhoren in civilibus. De getuigen zijn in vier groepen in te delen. Allereerst zijn er getuigen die voorheen tegelijk met verzoeker en getuige 3 gedetineerd waren.¹³ Een aantal van hen stelt dat getuige 3 onbetrouwbaar is. Anderen verklaren dat verzoeker en getuige 3 verschillende werktijden hadden, dat het strafdossier van verzoeker op de gezamenlijke cel van verzoeker en getuige 3 lag en dat het zodoende in principe toegankelijk was voor getuige 3. Twee getuigen uit deze groep voegen daar echter desgevraagd aan toe dat zij nooit hebben gezien dat getuige 3 het dossier van verzoeker aan het lezen was.

Getuige 3 is zelf ook als getuige gehoord.¹⁴ Hij verklaart bij die gelegenheid dat hij zich allerlei details niet meer kan herinneren. Hij stelt: "Voor zover ik weet heb ik destijds verklaard wat ik wist." Getuige 3 neemt in dit verhoor nergens afstand van zijn eerdere bewering dat verzoeker hem ooit deelgenoot heeft gemaakt van zijn – verzoekers - betrokkenheid bij de brandstichting. Voorts is verzoeker als partijgetuige gehoord. In dat verband stelt verzoeker over getuige 3: "Ik heb hem nooit de naam van de officier van justitie genoemd die mijn zaak behandelde. Hij heeft die naam in zijn verklaring bij de politie wel genoemd."¹⁵

Een tweede groep bestaat uit getuigen die verklaren over de man die verzoeker van een vals alibi voorzag. Een van de getuigen¹⁶ beschrijft deze man als "een beetje een gladde jongen". Een andere getuige vertelt over zijn conflict met deze man en geeft als zijn mening dat de man een valse verklaring heeft afgelegd, waardoor verzoeker onschuldig in de gevangenis heeft gezeten.¹⁷

Ten derde is de ex-partner van getuige 1 gehoord.¹⁸ Hij betwijfelt of getuige 1 de waarheid heeft gesproken en geeft daarbij deze overweging: "Zij lijdt namelijk aan de ziekte van Borderline."

Tenslotte is er een getuige die, onder meer, als zijn mening geeft dat verzoeker onschuldig is.¹⁹ Ook verklaart deze getuige: "Ik weet dat er daarnaast een wietkwekerij is aangetroffen en de stroom daarvoor werd betrokken van het pand waar de brand is ontstaan."

¹³ Rechtbank Almelo 21 februari 2012, nr. 123741 HA RK 11-81.

¹⁴ Rechtbank Almelo 24 april 2012, nr. 123741 HA RK 11-81, p. 2-5.

¹⁵ Rechtbank Almelo 24 april 2012, nr. 123741 HA RK 11-81, p. 6-7. De Commissie kan deze opmerking van verzoeker overigens niet goed plaatsen indien en voor zover de bewering van verzoeker en zijn advocaat tevens is dat getuige 3 verzoeker heeft geholpen met het concipiëren van de aan de Nationale Ombudsman gerichte brief van 15 juli 2008. Daarin figureert namelijk de naam van de betreffende officier van justitie.

¹⁶ Rechtbank Arnhem 12 december 2012, nr. 232634 HA RK 12-207, p. 5.

¹⁷ Idem, p. 3. In zijn brief van 3 november 2015 aan de advocaat-generaal mr. Aben heeft mr. Hendriks verslag gedaan van een telefoongesprek tussen verzoeker en een andere getuige, die zou hebben gesteld destijds onder druk te zijn gezet door bedoelde man om een valse verklaring af te leggen. Omdat deze uiteenzetting niet raakt aan de gronden waarop verzoeker eertijds is veroordeeld, ziet de Commissie in deze brief geen aanknopingspunten voor nader onderzoek.

¹⁸ Rechtbank Arnhem 15 juni 2012, nr. 221346 HA RK 11-303, p. 3.

¹⁹ Rechtbank Arnhem 12 december 2012, nr. 232634 HA RK 12-207, p. 3.

Vervolgonderzoek terzake de brandoorzaak

Bij brief van 6 mei 2013 heeft mr. De Veer aan mr. Hendriks toegezegd te achterhalen wat er is gebeurd met de resten van de meterkast. In dat verband heeft de bij de politie werkzame forensisch expert Te Braake in een proces-verbaal gemeld dat de bedoelde stukken van overtuiging in 2011 zijn vernietigd vanwege hun beperkte houdbaarheid. De verbalisant voegt daaraan toe: "Omdat onderzoek aan brandresten destructief is (deze vallen uiteen en zijn onderhevig aan sterke corrosie) geeft een onderzoek na zoveel tijd geen meerwaarde."²⁰

In een rapport van 22 juli 2014 is NFI-onderzoeker ir. Lelieveld uitgebreid ingegaan op de door de branddeskundige Bolhuis opgeworpen vragen. De Commissie heeft van dat rapport kennis genomen en heeft vastgesteld dat ir. Lelieveld het door Bolhuis naar voren geschoven "contaminatiescenario" (zie boven) op grond van vier argumenten voor onwaarschijnlijk houdt. De NFI-deskundige wijst er op dat omlaagvallende plafonddelen en stucwerk de vloerdelen zullen hebben beschermd tegen contaminatie en dat in de bemonstering van de onderzijde van de voordeur (SVO 007a) sporen van brandversnellende middelen zoals terpentijn zijn aangetroffen, terwijl deze deur door de brandweer bij aankomst is verwijderd. Dat zulke sporen zijn aangetroffen in SVO 007a, maar ook in SVO 002 (bemonstering granieten onderdorpel bij voordeur) acht de Commissie overigens ook relevant voor zover er onduidelijkheid zou kunnen bestaan over de bewijswaarde van SVO 003/SVO 003a.

Als het om SVO 003/SVO 003a gaat, heeft de advocaat betoogd dat een verwisseling van SVO-nummers heeft plaatsgevonden. Wat de kwestie van die beweerde verwisseling betreft, schrijft ir. Lelieveld op pagina 6 van zijn rapport²¹ dat het NFI de volgende, door de technische recherche aangeboden indices heeft onderzocht: "delen van vloerdeel 1 achter de voordeur en gemerkt als SVO 003", "een restant van vloerdeel 1 achter de voordeur en gemerkt als SVO 003a", "vloerdeel 2 achter de voordeur en gemerkt als SVO 004", "vloerdeel 3 achter de voordeur en gemerkt als SVO 005", alsmede "vloerdeel 4 achter de voordeur en gemerkt als SVO 006".

Bijlage 3 bij het in voetnoot 21 genoemde proces-verbaal terzake de lijst van stukken van overtuiging onder de nummers SVO 001a en 001b maakt melding van brandmonsters met de aanduiding "resten op vloerdelen achter de voordeur (4 vloerdelen)". In de tekst van het proces-verbaal wordt op pagina 10 vermeld dat uit losgelaten stucwerk en losgelaten plafondplaten "relevante resten verkoold materiaal" zijn veilig gesteld. Tussen haakjes worden de SVO's 003, 001a, 001b en 050 opgevoerd. Hier wordt dus een koppeling gelegd tussen de tekstuele aanduiding "relevante resten verkoold materiaal" en SVO 003.

Bij het NFI zijn echter geen brandmonsters aangeboden en onderzocht voorzien van de aanduiding "resten verkoold materiaal en gemerkt als SVO 003". Ir. Lelieveld merkt op dat hier bij het vermelden van het SVO-nummer mogelijk sprake is geweest van een verschrijving door een opsporingsambtenaar. De Commissie acht dat een aannemelijke verklaring voor een aspect dat haar voor het overige als niet wezenlijk voorkomt.

Voorts staat ir. Lelieveld uitvoerig stil bij het brandbeeld zoals dat werd aangetroffen in het pand aan de [a-sstraat]. Hij legt uit dat, in tegenstelling tot hetgeen de deskundige Bolhuis heeft aangenomen, de vloer direct achter de voordeur wel degelijk door de brand is verzwakt. Deze constatering past bij het scenario van brandstichting. Ook wijst ir. Lelieveld op het belang van ventilatie-effecten en de aanwezigheid van brandbaar materiaal voor hoe een brand zich ontwikkelt en welk brandbeeld het achterlaat.

²⁰ Proces-verbaal Te Braake 5 juli 2013, p. 2.

²¹ Onder verwijzing naar de bron, te weten pagina 9 en 10 van het op 3 mei 2007 ondertekende proces-verbaal "sporenonderzoek 'plaats delict' ([a-sstraat 1] Arnhem)", nr. 04-119735, waarin wordt beschreven dat op verschillende plaatsen brandmonsters zijn genomen.

De NFI-deskundige ir. Lelieveld gaat in zijn rapport nog op een aantal andere punten in. Hij bespreekt bijvoorbeeld de vraag waarom geen sporen van brandversnellende middelen zijn aangetroffen op de brievenbus en hoe het NFI een tijdstip van de aanvang van de brand heeft geschat. De Commissie gaat aan deze punten voorbij en merkt in plaats daarvan op dat zij het antwoord van ir. Lelieveld op vraag 7 essentieel acht. Die vraag gaat over de kern van de zaak, namelijk over hoe de ter plekke waargenomen feiten zich verhouden tot het scenario van brandstichting. Ir. Lelieveld zegt daarover: “Het brandbeeld van de hal (de verbranding van de deur en de verbranding van de plafondbalken) past zeker in het beeld dat de brand is ontstaan door middel van brandstichting met een brandversnellend middel wat door de brievenbus door de voordeur naar binnen is gebracht en is aangestoken. Verder zijn de bevindingen dat in de bemonsteringen direct achter de voordeur en van de onderzijde van de voordeur een rechtstreeks uit aardolie verkregen product, zoals terpentijn, werd aangetroffen, versterkend voor de hypothese dat er sprake is van brandstichting.”

Het rapport van ir. Lelieveld is op 30 juli 2014 verder geleid aan mr. Hendriks. Bij brief van 9 augustus 2014 heeft mr. Hendriks op het rapport gereageerd. Hij werpt een groot aantal vragen op naar aanleiding van het rapport. De vragen gaan bijvoorbeeld over de wijze waarop de brandweer de voordeur van het pand heeft verwijderd. In zijn vervolgbrief van 11 augustus 2014 gaat mr. Hendriks verder in op de kwestie van de deur en informeert hij naar de uitkomsten van mogelijk onderzoek naar energiefraude, waarvan in het pand sprake zou zijn geweest in verband met illegale hennepcultuur. De Commissie neemt aan dat mr. Hendriks en verzoeker zulk onderzoek van belang achten omdat het steun zou kunnen geven aan het alternatieve scenario van een technische oorzaak van de brand.

De advocaat-generaal bij de Hoge Raad, mr. Aben, heeft bij brief van 22 oktober 2014 aan mr. Hendriks laten weten dat hij navraag heeft gedaan naar mogelijk onderzoek terzake energiefraude, maar dat bij het OM zo’n zaak niet bekend is. De advocaat-generaal herhaalt dat punt in een brief van 2 december 2014, gericht aan mr. Hendriks.

In een brief van 3 november 2014 aan de advocaat-generaal Aben meldt mr. Hendriks dat de deskundige Bolhuis de beschikking had over het gehele dossier en betwijfelt hij – de advocaat – of dat ook gold voor het NFI.

De bevindingen van de Commissie

De lijn van eerdere adviezen volgend, stelt de Commissie voorop dat nader onderzoek slechts dan zinvol is als redelijkerwijs te verwachten valt dat het tot een *ernstig vermoeden* kan leiden zoals bedoeld in het tweede lid van artikel 457 Sv. Nader onderzoek is zinloos wanneer het enkel bijdraagt aan een verruiming van het aantal niet gesubstantieerde of niet te falsifiëren scenario’s. Het verzoek dat mr. Hendriks namens zijn cliënt indiende, beveelt onderzoek aan naar een specifiek alternatief scenario, te weten het scenario dat de brand in het pand aan de [a-straat] het gevolg is van kortsluiting in de meterkast. Het probleem met dit alternatieve scenario is dat het een reeks van feiten, opgenomen in het dossier, niet kan accommoderen. De Commissie schaaft onder die feiten:

- het valse alibi waarvan verzoeker zich aanvankelijk heeft bediend;²²
- de belastende verklaring van getuige 2 over verzoeker,²³ een verklaring die is verankerd in de historische printgegevens van de mobiele telefoon waarvan verzoeker in de zomerperiode van 2004 gebruik maakte en in tapverslagen;²⁴

²² Proces-verbaal verhoor getuige van 13 december 2006, pv Haver-II team, p. 308.

²³ Proces-verbaal verhoor getuige 2 van 20 maart 2007, pv Haver-II team, p. 823.

²⁴ Bijvoorbeeld tapverslag van 1 februari 2007 (pv Haver-II team, p. 128), waarin getuige 2 zegt: “Weet je wat mij aan de hele zaak ergert. Hij heeft het gedaan, maar hij wist niet, dat er iemand binnen sliep, snap je (...) In de vroege ochtend heeft hij mij gebeld, dat weet je toch.” Zie voorts tapgesprekken van 2 februari 2007 (pv Haver-II team, p. 458: “Dezelfde morgen heeft hij mij gebeld (...) en heeft hij mij verteld wat er gebeurd is”), 10 februari

- de belastende verklaring die getuige 1 aflegde over verzoeker²⁵, een verklaring die los staat van die van getuige 2 en waarin typische details worden genoemd (“[Verzoeker] vertelde dat hij vooraf nog naar de auto had gezocht van die man [bedoeld wordt het slachtoffer; Commissie]...Maar hij had de auto niet zien staan. [Verzoeker] vertelde dat de auto normaal op een vaste plek had gestaan. [Verzoeker] had later gehoord dat die man een andere auto had.”). De verklaring van getuige 1 is op onderdelen verankerd in een andere getuigenverklaring.²⁶
- Een tapverslag waarin verzoeker zegt: “Nee, maar ik heb afgerekend met hem he? Dat begrijp je wel (...). Ja, gloeiende kankerlijer toch, maar hij zit nu ergens bij [B] denk ik.”²⁷
- Het gegeven dat gespecialiseerde speurhonden aansloegen bij het onderzoek in het pand aan de [a-straat].²⁸

Wat ook de merites van het alternatieve scenario zijn - waarover aanstonds meer -, het is niet in staat om deze feiten een plaats te geven, anders dan door aan te nemen dat ze het resultaat zijn van coïncidenties die tegen de verzoeker werkten. Een voorbeeld van zo’n veronderstelde coïncidentie is de overweging van mr. Hendriks dat het de brandweermannen waren die fracties terpentijn van buiten de woning onbedoeld via hun zolen mee naar binnen hebben genomen.²⁹ Een ander voorbeeld is de bewering dat iemand anders verzoeker een vals alibi heeft opgedrongen.³⁰ Het komt de Commissie voor dat zulke veronderstellingen het alternatieve scenario op voorhand speculatief en daarom zwak maken.

De brandoorzaak

Aangaande de vraag hoe precies de brand in het pand aan de [a-straat] is ontstaan, wijst de Commissie naar het arrest van het Hof ‘s-Hertogenbosch. Zoals eerder opgemerkt, heeft het Hof ‘s-Hertogenbosch de bewezenverklaring met name gebaseerd op de verklaringen van drie getuigen, door de Commissie aangeduid als getuige 1, getuige 2 en getuige 3. In de hiervoor geciteerde overweging uit het arrest

2007 (pv Haver-II team, p. 880: “nou ze zijn er dus achter gekomen dat op die avond dat hij dat geflikt moet hebben (...) dat ie mij gebeld heb”) en 4 maart 2007 (pv Haver-II team, p. 884: “dat hij die kiet met de rooie haan er injaagt (...) maar hij heeft mij die zelfde avond nog opgebeld, daar zijn ze achter gekomen”).

²⁵ Proces-verbaal verhoor getuige 1 van 1 februari 2007, pv Haver-II team, p. 962.

²⁶ En wel in die van het verhoor van getuige [[betrokkene 3]] van 8 mei 2007, pv Haver-II team, p. 967. Deze getuige zegt: “[getuige 1] heeft mij namelijk verteld dat [verzoeker] [slachtoffer] had vermoord. Ze heeft me dit verteld in mijn woning en ik denk ergens eind 2005, begin 2006. Maar dat weet ik niet helemaal zeker.”

²⁷ Tapverslag van 19 december 2006 (pv Haver-II team, p. 610).

²⁸ Het onderzoek met de brandhonden vond plaats op 12 juli 2004. Verbalisant [verbalisant 1], brigadier van het Korps Landelijke Politiediensten en africhter-geleider speurhonden heeft hieromtrent een proces-verbaal opgemaakt dat, voor zover van belang, als volgt luidt (bijlage 06c bij stampv Haver-I team):

“Op maandag 12 juli 2004 heb ik op verzoek van de technische recherche van de politieregio Gelderland-Midden een onderzoek ingesteld op het adres [a-straat 1] te Arnhem en later op die dag een vervolgonderzoek aan het politiebureau Beekstraat 39 te Arnhem. Met de politiespeurhonden brandversnellende middelen “Beau” en Barry” heb ik gezocht naar brandversnellende middelen op het trottoir voor de woning [a-straat 1] te Arnhem, daarna in de hal van deze woning, en vervolgens in het gehele pand. Beide honden meldden door bijten en blaffen op de navolgende plaatsen de vermoedelijke aanwezigheid van brandversnellende middelen,

- de voorzijde van de granieten dorpel van de voordeur (opmerking verbalisant: dit gedeelte bevindt zich buiten de woning) (svo-002)\

- het houten vloerdeel 1 van de hal direct achter de voordeur (svo-003);

Bovengenoemde plaatsen werden vervolgens door mij bemonsterd (svo-002 en -003). Bij verder onderzoek in het pand werden door genoemde honden geen sporen gemeld. Vervolgens werd door mij aan het politiebureau Beekstraat 39 te Arnhem, met genoemde honden, de aldaar veiliggestelde voordeur (svo-007) van deze woning afgezocht. Beide honden meldden aan de onderzijde van deze voordeur de vermoedelijke aanwezigheid van een brandversnellend middel. De aangewezen plek werd door mij bemonsterd (svo-007a).”

²⁹ Fax van mr. Hendriks aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad d.d. 9 augustus 2014.

³⁰ Verzoekschrift mr. Hendriks van 17 mei 2013, p. 21.

van het Hof 's-Hertogenbosch is nadrukkelijk de wijze van de bewezen verklaarde brandstichting in het midden gelaten. In die bewijsconstructie ligt al een zekere relativering besloten van ten minste enkele onderwerpen die door mr. Hendriks in zijn verzoek aan de orde zijn gesteld. De vraag of ook sprake is van brandstichting dan wel van kortsluiting in de meterkast – kan in elk geval geen voorwerp van verder technisch onderzoek meer zijn, eenvoudigweg omdat het daarvoor noodzakelijke materiaal om een voor de hand liggende reden niet langer beschikbaar is.³¹

Dat gezegd hebbend, wijst de Commissie op de volgende, naar de mening van de Commissie overtuigende, argumentatie van ir. Lelieveld als het gaat om het scenario dat de brand is ontstaan in de meterkast: “Verder is op de (beperkte) foto’s van de hoofdstroomkabel te zien dat de isolatie tot op de wapening is schoongebrand, waarbij de wapening zelf niet is aangetast. Bij een kortsluiting zou dit wel de verwachting zijn. Resumerend is een technische oorzaak niet waarschijnlijk.”³²

De Commissie heeft overigens in het rapport van de deskundige Bolhuis geen alternatieve verklaring kunnen vinden voor het antwoord op de vraag waarom de brandhonden in het pand aan de [a-straat] aansloegen.

Zoals gezegd maakt ir. Lelieveld in zijn rapport aannemelijk dat van een verwisseling van SVO’s geen sprake is geweest en dat sporen van brandversnellende middelen zoals terpentijn ook op de vloerdelen direct achter de voordeur zijn aangetroffen.

Getuigenverklaringen in civilibus

Voor wat betreft de aanvullende informatie die is verkregen uit de getuigenverhoren in civilibus, merkt de Commissie het volgende op. Allereerst stelt ze vast dat die aanvullende informatie ten hoogste betrekking heeft op de betrouwbaarheid van getuige 3 en getuige 1. Voor zover de Commissie dat kon nagaan, heeft niemand van de getuigen in civilibus zich uitgelaten over getuige 2. Voorts en nog belangrijker: dat wat de getuigen in civilibus naar voren brengen komt neer op *character evidence* (“[getuige 3] stond bij ons bekend als onbetrouwbaar”), ongesubstantieerde meningen over de onschuld van verzoeker (“voor mijn gevoel heeft hij het niet gedaan”) en halfslachtige psychiatrische diagnoses (“zij lijdt namelijk aan de ziekte van Borderline”). Ter zake de psychiatrische diagnose die een van de getuigen in civilibus aan getuige 1 toeschrijft, merkt de Commissie op dat betrokkene als timmerman de competentie mist om zo’n diagnose te stellen. Maar zelfs indien de diagnostische typering juist zou zijn en getuige 1 lijdende is aan een borderline persoonlijkheidsstoornis, betekent dit nog geenszins dat haar belastende verklaringen over verzoeker derhalve onbetrouwbaar zijn.³³ De Commissie staat zo uitvoerig bij dit punt stil, omdat ook de advocaat en zijn cliënt in hun verzoek over getuige 1 opmerken dat zij een psychisch belaste vrouw is.³⁴ Zo het al klopt, acht de Commissie het een irrelevant punt. De in dezelfde context gemaakte opmerking in het verzoekschrift dat getuige 1 pas negatief is gaan verklaren over verzoeker nadat zij van de rechercheurs had vernomen dat verzoeker “haar alleen voor de seks heeft gehad”, vindt de Commissie een overinterpretatie van wat er in het proces-verbaal van het betreffende verhoor te lezen valt. Het bedoelde verbaal begint immers met inleidende zinnen als “(..) vertelde dat [verzoeker] haar iets had verteld waar ze heel lang mee had gelopen (..) Hierbij hoorden wij [getuige 1] (...) tegen (....) [dochter van slachtoffer] huilend uitleggen dat ze zich schaamde het niet eerder over [verzoeker] te hebben verteld.”³⁵

³¹ Zie noot 20.

³² Rapport van ir. Lelieveld van 22 juli 2014, p. 13.

³³ Onbetrouwbaarheid of leugenachtigheid maken immers geen deel uit van de diagnostische criteria voor deze stoornis. Zie over deze kwestie in algemene zin: Freckelton, I. & Henning, T. (1998). Lies, Personality Disorders and Expert Evidence: New Developments in the Law. *Psychiatry, Psychology and Law*, 5, 271-283.

³⁴ Verzoekschrift mr. Hendriks van 17 mei 2013, p. 20.

³⁵ Proces-verbaal verhoor getuige 1 van 1 februari 2007, pv Haver-II team, p. 962.

De getuigenverklaringen in civilibus maken niet duidelijk hoe het kan dat drie getuigen – een ex-partner van verzoeker (getuige 1), een familielid van verzoeker (getuige 2) en een voormalige celgenoot van verzoeker (getuige 3) – die elkaar niet kenden op verschillende tijdstippen en bij verschillende gelegenheden hebben gezegd dat verzoeker tegenover hen de brandstichting heeft bekend. Evenmin maken de getuigenverklaringen in civilibus duidelijk hoe het kan

- dat bijvoorbeeld historische telefoongegevens het relaas van het familielid van verzoeker (getuige 2) ondersteunen;

- dat het relaas van het familielid (getuige 2) verder strekt dan alleen maar de opmerking dat verzoeker toegaf de brand te hebben gesticht (“Hoe had hij dat geflikt, iets met een brievenbus geflikkerd te hebben of zo. Iets door de brievenbus ofzo”³⁶);

- en dat de beschrijving van de ex-partner (getuige 1) elementen bevat die bepaald niet de indruk wekken fabricaties te zijn (“[verzoeker] vertelde dat hij vooraf nog naar de auto had gezocht van die man. Omdat hij zeker wou zijn, dat [het slachtoffer] niet in dat huis zou zijn”³⁷).

Samenvattend acht de Commissie de kwaliteit van de informatie die de getuigenverhoren in civilibus hebben opgeleverd dermate gering dat zij er geen aanleiding voor vervolgonderzoek in kan zien.

Conclusie

Naar het oordeel van de Commissie kan nader onderzoek, zoals door de advocaat voorgesteld, redelijkerwijs niet leiden tot een ernstig vermoeden als bedoeld in het tweede lid van artikel 457 Sv. De Commissie acht nader onderzoek langs de lijnen die in het verzoekschrift van mr. Hendriks zijn geschetst niet nodig, ofwel omdat zulk onderzoek niet raakt aan de gronden waarop verzoeker is veroordeeld, ofwel omdat de onderzoekswensen zijn gebaseerd op speculatieve of irrelevante uitgangspunten. Ook voor het overige ziet de Commissie geen aanknopingspunten voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

Maastricht, 21 januari 2016

H.L.G.J. Merckelbach,
Plv. voorzitter Adviescommissie afgesloten strafzaken

³⁶ Proces-verbaal verhoor getuige 2 van 20 maart 2007, pv Haver-II team, p. 823.

³⁷ Proces-verbaal verhoor getuige 1 van 1 februari 2007, pv Haver-II team, p. 962.